

Metodika mapování transferů mezi rodinou a společnostmi zprostředkovaných státem

Pracovní výstup týmu č. 3 pro Komplexní systémové analýzy, zásluhovost a transfery mezi rodinami a státem

Cílem této metodiky je zmapování transferů mezi rodinou a společnostmi zprostředkovaných státem.

V ČR na problematiku nevýhodných transferů mezi rodinou a státem upozorňuje například Národní zpráva o rodině (MPSV, 2004), kde se uvádí, že: *„Postindustriální epocha spolu se vznikem sociálního státu zároveň vytvořila prostředí velmi znevýhodňující rodinu ...“*. *„Význam dětí v rámci mezigenerační solidarity jako investice pro hmotné existenciální zajištění ve stáří byl omezen systémem sociální péče a důchodového pojištění, které eliminovalo bezprostřední závislost na dětech.“*

„Tvorba lidského kapitálu a plnění dalších funkcí rodiny nejsou materiálně a finančně oceněny, což při ztrátě přímého materiálního nebo finančního užítku z dětí výrazně znevýhodňuje rodiny s dětmi vůči ostatnímu obyvatelstvu“.

Národní zpráva o rodině dále přiznává: *„V této situaci se proto jeví zcela přirozeně jako materiálně výrazně výhodnější náhradní formy života bez dětí.“* Dobrovolně bezdětní „singles“ přitom dnes tvoří již více než třetinu v rámci populačních ročníků. *„Tento stav je dlouhodobě nepříznivý, neboť jeho následkem je pokles porodnosti a dokonce úbytek populace.“... „Narůstající náklady spojené s výkonem (jinak) přirozených funkcí rodiny - současně zvyšují nároky na náhradní výkon těchto funkcí státem.“*

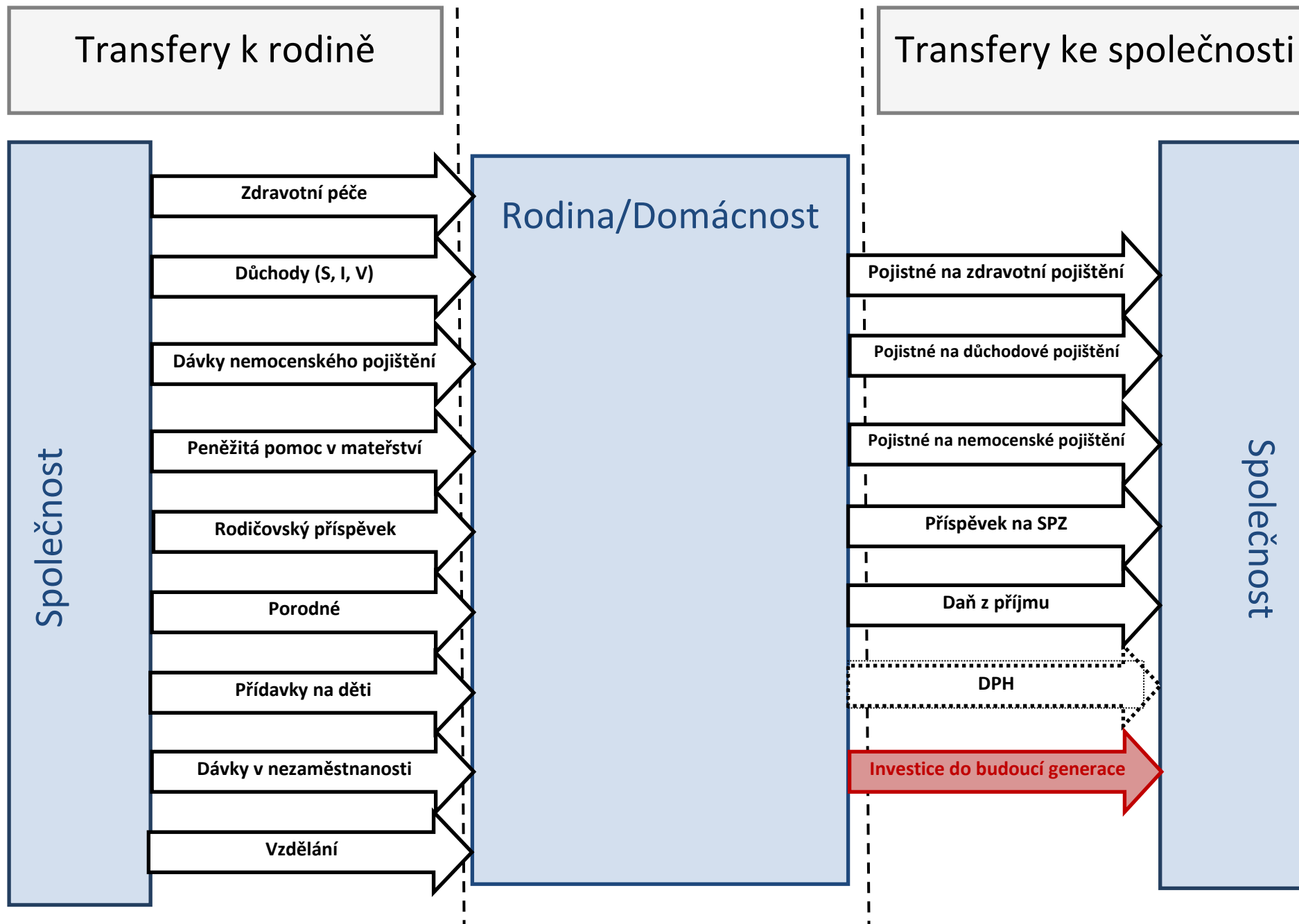
Německý ekonom a sociolog Manfred Spieker ve svém popisu německého systému obdobně uvádí, že *„dochází k obrovskému transferu od rodičů přes děti k bezdětným prostřednictvím systému sociálního pojištění“* a *„k odměňování bezdětnosti“*.

Rovněž v komentářích k Závěrečné zprávě první Bezděkovy komise z roku 2005 (Stanislav Volák, Ivo Ludvík) se konstatuje, že: *„Jakákoliv důchodová reforma (i sebe racionálnější a propracovanější) je vždy pouze symptomatickou léčbou. Skutečnou kausální léčbou důchodového i celého sociálního systému je pouze dlouhodobé a trvalé zvýšení porodnosti. Jen dlouhodobé zvýšení porodnosti povede ke změně demografické struktury obyvatelstva, která je předpokládána v demografické prognóze. Pokud by k této demografické změně skutečně došlo, tak by se (v budoucích desetiletích) značně zvýšily náklady nejenom na důchodový systém, ale i na zdravotnictví a sociální služby.“*

Národní koncepce rodinné politiky (MPSV, 2005) stejně jako Národní koncepce podpory rodin s dětmi (MPSV, 2009) na tyto skutečnosti reagují a deklarují, že:

„Rodina je prostorem, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka, prostorem tvorby lidského kapitálu, výchovy a růstu budoucích generací. „Na její prosperitě závisí rozvoj státu, rozvoj kulturní, sociální i ekonomický...“ „...státní politika musí více zohledňovat zvyšující se hodnotu ušlých příležitostí spojenou s péčí a výchovou dětí.“

Celkově je potřeba zmínit, že je to problematika velmi složitá vzhledem k tomu, že se nějakým způsobem dotýká všech fází lidského života a postihuje transfery mezi různými generacemi, z nichž některé jsou přímé a některé zprostředkované státem. Často se v této souvislosti setkáváme s porovnáváním vytržených úseků života rodiny bez celkového kontextu uceleného životního cyklu investice do již zmiňovaného lidského kapitálu v podobě výchovy budoucí generace a následných výnosů z této investice v podobě kulturního, sociálního a ekonomického rozvoje státu. Ze systémového hlediska tedy zásadním způsobem záleží na zachování integrity a konzistence celé bilance vstupů a výstupů z hlediska životního cyklu této investice do lidského kapitálu v podobě budoucí generace - tj. investičních nákladů na jedné straně a výnosů investice a jejich rozdělení na straně druhé. Zásadní je při tom konzistentně nastavené hledisko poskytovatelů zdrojů a příjemců zdrojů.

Výše uvedené schéma zachycuje celkový výčet transferů, které jsou brány v úvahu v rámci návrhu metodiky vyčíslení transferů mezi domácnostmi a společností (resp. státem, jako souhrnem všech jedinců). Dále popsaná metodika je výsledkem výchozího návrhu pracovníků MPSV a následujících odborných diskusí v rámci pracovního týmu odborné komise č.3 a také průběžného ověřování a testování této metodiky prototypovým modelem MPSV s cílem, aby výsledná ověřená metodika mohla být spolehlivě použita pro aplikaci v komplexním mikrosimulačním modelu, který MPSV používá pro dlouhodobé simulace penzijního systému.

Pro pochopení celkového metodického principu je zásadní správné vymezení životního cyklu příslušné domácnosti představované pro potřeby této analýzy jedním nebo dvěma ekonomicky aktivními členy a po určitou dobu případně také ekonomicky závislými dětmi. Ekonomicky závislé děti představují výdaj této domácnosti, ale zároveň také investici do budoucna (příjemci jsou zmíněné děti), přičemž se na této investici podílí také stát zejména prostřednictvím zdravotnictví, vzdělání a dalších služeb (příjemcem jsou opět zmíněné děti, nikoliv jejich rodiče). Příjemcem výnosu z této společné investice do budoucí generace v podobě zajištění dalšího celkového ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje a také příjemcem daní a odvodů veřejného pojištění Stát je následně z hlediska transferů také.

Zásadní metodická poznámka: vzhledem k celkově dosud málo zmapované situaci transferů mezi rodinou a společností si tato metodika zatím neklade za cíl vyjádřit úplné ekonomické transfery ve smyslu teorie nákladů ušlé (nebo též obětované) příležitosti, jak je požadována v Národní koncepci rodinné politiky (MPSV, 2005 a 2009), ale klade si za cíl nejprve celkovou souhrnnou inventuru a zmapování jednotlivých transferů v podobě příjmů, výdajů a odvodů, vztahující se k odpovídajícímu životnímu cyklu příslušné generace, která založila danou domácnost.

Z tohoto pohledu je metodicky nezbytné a pro celkové pochopení zcela zásadní správné oddělení jednotlivých ekonomických investičních životních cyklů příslušných generací v rámci rodiny.

Každá generace při tom projde třemi základními fázemi

1. Fáze výchovy a růstu do zralé osobnosti a přípravy na ekonomicky aktivní část života - závislost na výdajích rodičů se společnou investicí státu v podobě slev na dani a rodinných dávek a zdarma poskytnutých zdravotnických služeb a vzdělání

2. Fáze ekonomicky aktivní části života - nezbytnost vlastního ekonomického zabezpečení a osamostatnění - založení vlastní domácnosti.

Kromě toho domácnost zajišťuje splátku svých závazků z předchozí fáze za to, co obdržela jednak od rodičů a jednak od státu (tj. od předcházející generace) – a to v podobě osobního příspěvku k ekonomickému růstu a v podobě daňových a

sociálních odvodů, ze kterých stát platí předcházející generaci důchody a zdravotní služby.

Kromě toho rodiny s dětmi zajišťují ještě výdaje na výchovu a výživu svých dětí a v této době na druhou stranu od státu přijímají příslušné rodinné dávky a slevy na daních, které z velké části opět vynaloží v rámci výdajů na děti. Tyto výdaje rodin na výchovu a výživu svých dětí však již zároveň představují příjmy budoucí generace, stejně jako výdaje státu na zdravotní služby a vzdělání pro děti.

3. Fáze postproduktivní (fáze pobírání starobního důchodu) – závislost na ekonomické aktivitě nové generace a na případných našetřených či investovaných prostředcích, případná vlastní doplňková ekonomická aktivita.

Příjem z výnosů investice do lidského kapitálu zprostředkovaný státem v podobě důchodů z průběžného důchodového systému.

Od státu domácnost přijímá důchod z průběžného důchodového systému a zdravotní služby – jako výnos z předchozí společné investice do budoucí generace.

Z výše uvedeného pohledu je pak možné pro potřeby našeho mapování dospět ke **dvěma základním typům sumárních transferových ukazatelů**

1. Jednogeneční ukazatele (ukazatele manželského páru) – představují srovnání domácností, které vyhodnocuje transferovou situaci z pohledu manželského páru (obecně páru žijícího ve společné domácnosti) nebo domácnosti s jednou ekonomicky aktivní osobou. Jednotlivé fáze života sledované generace se promítnou do bilance transferů následujícím způsobem:

1. Fáze – představuje transferové závazky (výživa a výchova od rodičů, vzdělání a zdravotní služby od státu)

2. Fáze – zahrnuje transferové výdaje (daně a pojistné na zdravotní a sociální pojištění) a variantně investici do budoucí generace (výdaje na děti) a dále transferové příjmy (zdravotní služby od státu, slevy na daních a dávky spojené s výchovou a výživou dětí)

Výdaje státu na vzdělání a zdravotní služby pro děti tohoto manželského páru se do ukazatele nezahrnou, protože jejich příjemcem není tento manželský pár, ale v podobě naturální služby přímo zmíněné děti, pro které bude tento transfer jejich závazkem do budoucna. Jedná se tedy o transfer 1. Fáze života těchto dětí.

3. Fáze – zahrnuje transferové příjmy (důchody a zdravotní služby).

Poznámka – Jednogeneční ukazatele (ukazatele manželského páru) byly podrobně prodiskutovány na pracovním jednání pracovního týmu PT3 dne 18.9. a odsouhlaseny pro další práce odborné komise.

2. Dvougenerační ukazatele (ukazatele celkového transferového příspěvku rodiny, resp. domácnosti)

Mají jinou vypovídací schopnost než jednogenerační údaje v tom smyslu, že představují vyjádření celkového výsledného transferového příspěvku rodiny, resp. domácnosti k dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Spojují tak v podstatě dvě generace, které se po určité své fázi s příslušným generačním posunem setkají v jedné rodině.

Sleduje se tak celkový investiční cyklus dvou generací – rodičů a dětí, a to následujícím způsobem:

1. Fáze rodičů – částečný překrývající se souběh 2. Fáze rodičů a 1. Fáze dětí – částečný souběh 3. Fáze rodičů a 2. Fáze dětí

Jednotlivé fáze života sledované generace se promítnou do bilance transferů následujícím způsobem:

1. Fáze rodičů – představuje transferové závazky (výživa a výchova od jejich rodičů, vzdělání a zdravotní služby od státu)

2. Částečný překrývající se souběh 2. Fáze rodičů a 1. Fáze dětí – zahrnuje transferové výdaje (daně a pojistné na zdravotní a sociální pojištění placené rodiči) a dále transferové příjmy ve prospěch rodičů i dětí (zdravotní služby od státu poskytované rodičům i dětem, slevy na daních a dávky spojené s výchovou a výživou dětí, výdaje státu na vzdělání dětí)

Naopak investice do budoucí generace (výdaje na děti) do tohoto ukazatel zahrnutý nebudou neboť jsou spotřebovány v rámci transferů mezi rodiči a dětmi.

3. Částečný překrývající se souběh 3. Fáze rodičů a 2. Fáze dětí – zahrnuje transferové příjmy rodičů (důchody a zdravotní služby) a transferové příjmy dětí v ekonomicky aktivním věku (zdravotní služby) a dále zahrnuje transferové výdaje (daně a pojistné na zdravotní a sociální pojištění placené dětmi v ekonomicky aktivním věku).

Protože už tento ukazatel nezahrnuje třetí generaci – nepatří sem ani výdaje na další generaci dětí, ani výnosy z této investice v podobě důchodů, který od státu obdrží v budoucnu děti. Pro určitou názornost si to lze představit také tak, že už žádné další děti nebudou – takže na ně nebudou ani výdaje, ani potom následně nebude nikdo, kdo by platil důchody.

U bezdětných je tento typ ukazatele shodný s předchozím ukazatelem, protože druhá generace chybí.

Poznámka – Dvougenerační ukazatele (ukazatele celkového transferového příspěvku rodiny, resp. domácnosti) nebyly dosud z časových důvodů na pracovním jednání pracovního týmu PT3 detailně prodiskutovány a pracovní tým se jimi bude zabývat v pozdějších fázích práce. Proto se tento dokument zabývá zatím pouze jednogeneračními ukazateli

Jednogenerační ukazatele transferů (ukazatele manželského páru)

Tyto ukazatele představují porovnání výhodnosti systému pro rodiče a bezdětné.

Transfery od společnosti k rodině

V souladu s výše uvedeným popisem jsou zahrnuty následující transfery směřující od společnosti k rodině – manželskému páru (resp. EA osobě případně domácnosti s jednou EA osobou)

V levé straně schématu jsou zachyceny hlavní toky finančních prostředků v podobě dávek a služeb, které stát (společnost) poskytuje svým občanům.

(I) Zdravotní péče

Prostřednictvím systému veřejného zdravotnictví poskytuje stát občanům zdravotní péči. Náklady na tuto zdravotní péči lze členit podle pohlaví a podle věkových skupin. Na základě této informace je možné každé domácnosti přiřadit částku, kterou je ohodnocena přijatá zdravotní péče, a to péče přijatá rodiči.

Metodická poznámka – zdravotní péče přijatá dětmi už je příjmem další generace a není součástí tohoto ukazatele.

(II) Důchody

Členové rodin a domácností se během svého života mohou stát (a velmi pravděpodobně stanou) příjemci některého typu důchodu. Vzhledem k různým rizikům, které tyto dávky pokrývají, a k nastavení systému (náhradní a vyloučené doby) je u důchodových dávek významný rozdíl mezi rodinami s dětmi a domácnostmi bezdětných.

(III) Dávky nemocenského pojištění (nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství)

V obou případech se jedná o dávky vyplácené ze systému nemocenského pojištění. V případě peněžité pomoci v mateřství jde o dávku, která pokrývá sociální událost narození dítěte, což má zásadní vliv na relativní postavení rodin s dětmi a domácností bez dětí. Nemocenské je nutné dopočítat, aby byla dodržena bilanční rovnost s pojistným na nemocenské pojištění v části transferů od rodin a domácností ke společnosti.

(IV) Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je vyplácen rodičům, kteří se po narození dítěte systematicky věnují výchově dítěte a jako takový je významným transferem směřujícím k rodinám s dětmi.

(V) Porodné

Porodné je jednorázově vyplácenou dávkou, kterou rodina obdrží při narození prvního dítěte a je příjmově testovaná. Příjemcem jsou rodiče, jejichž příjem nepřesáhne 2,4 násobek životního minima. Má tedy vliv na relativní postavení rodin s dětmi, zejména u nízkopříjmových skupin občanů.

(VI) Přídavky na děti

Přídavek na dítě je příjmově testovanou dávkou, jejímž příjemcem jsou rodiče, jejichž příjem nepřesáhne 2,4 násobek životního minima. Výše dávky je odstupňovaná podle věku dítěte/děti. Tato dávka má vliv na relativní postavení rodin s dětmi, zejména u nízkopříjmových skupin obyvatel.

(VII) Náklady na vzdělání

Prostřednictvím systému veřejného školství poskytuje stát občanům bezplatné vzdělávání.

Náklady na vzdělání je nutné implicitně připočítat k transferům, jejichž příjemcem je každý občan a každý občan má na toto vzdělání nárok. Nejedná se ovšem o tok

peněz, ale o poskytnutou službu (resp. náklad s ní spojený, obdobně jako u zdravotní péče), který neproudí přímo k rodinám s dětmi, ale přímo k dětem (ke každému občanovi). Je to tedy investice státu do budoucí generace a z hlediska rodičů nepředstavuje příjem ani výdaj (pokud pomineme výdaje na učební pomůcky a další vedlejší výdaje na dopravu, případné ubytování apod., které rodina v souvislosti se vzděláním dětí vynaloží – ty jsou již zahrnuty ve výdajích rodin). Zároveň pomíjíme náklady na vzdělání soukromých školách. I v tomto případě jsou známy náklady na vzdělání podle stupně vzdělání a tento transfer je tedy možné ohodnotit i v závislosti na úrovni vzdělání každého občana. V nákladech na vzdělání jsou zahrnuty i náklady související s předškolním vzděláváním (resp. zařízeními).

Do tohoto ukazatele je tedy zahrnuto vzdělání rodičů. Naopak není zahrnuto vzdělání dětí, které je příjmem nové generace, která tento transfer přijímá jako závazek a v budoucnu - v ekonomicky aktivním věku si založí vlastní domácnost a v podobě daní a odvodů veřejného pojištění tak splatí státu tuto investici.

(VIII) Podpora v nezaměstnanosti

Dávky podpory v nezaměstnanosti jsou významným transferem, zejména u osob s nižší intenzitou práce. Současně je jasné, že jejich příjemcem se nemohou stát rodiče, kteří čerpají některé rodinné dávky (peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek). Jako takové mohou mít asymetrický dopad na domácnosti s dětmi a bez dětí.

(IX) Další dávky a služby

Existuje řada dalších transferů od společnosti k domácnostem a rodinám. Jejich konstrukce ovšem často zahrnuje testování majetku, což znemožňuje jejich modelování. Zároveň lze předpokládat, že jejich příjem je symetrický u rodin s dětmi a domácností bez dětí. Současně je jejich dopad z pohledu celkového objemu transferů marginální a proto je možné od těchto transferů abstrahovat. Rovněž je abstrahováno od veškerých dalších veřejných služeb poskytovaných státem (vnitřní a vnější bezpečnost, infrastruktura, kultura atd.), protože jejich čerpání není individuální a je tedy nutně rovnoměrně rozděleno mezi všechny občany.

Transfery od rodiny ke společnosti

V pravé straně schématu jsou zachyceny toky finančních prostředků v podobě veřejných pojistných a hlavních daní, ze kterých jsou transfery k rodinám a domácnostem financovány. Nicméně příjemcem veřejných služeb financovaných

z těchto daní jsou také firmy, instituce veřejné správy a další subjekty v rámci společnosti – takže v tomto smyslu nelze hovořit o ekonomicky uzavřeném modelu a bez určení podílu těchto služeb na domácnosti (což by v tuto chvíli bylo velmi složité) nelze považovat odpovídající sumární ukazatele za absolutní, ale je potřeba s nimi pracovat pouze ve vzájemné relaci.

(I) Pojistné na veřejné zdravotní pojištění

Z pojistného na veřejné zdravotní pojištění je financována převážná část nákladů na zdravotní péči. Pojistné je hrazeno z příjmů z pracovní činnosti a v případě, kdy takového příjmy neexistují (z důvodu vzniklé sociální události), pak je hrazeno pojistné za státního pojištěnce ze státního rozpočtu.

(II) Pojistné na důchodové pojištění

Z pojistného na důchodové pojištění jsou hrazeny výdaje na důchodové dávky. Povinnost platit pojistné je vázána na existenci výdělečné činnosti. V případě, že tato činnost neprobíhá (z důvodu sociální události) není pojistné placeno. Vzhledem k nastavení systému (náhradní a vyloučené doby) je u důchodových dávek rozdíl mezi rodinami s dětmi a domácnostmi bezdětných.

Metodická poznámka: Zároveň však v důsledku základního principu průběžného důchodového systému je zdrojem důchodů pro bezdětné vybrané pojistné od cizích dětí – tedy od nové generace. Vzhledem k tomu, že se nyní jedná o typ jednogeneračního modelu, není zde tento transfer v podobě pojistného placeného novou generací zahrnut. Tento vklad rodin s dětmi ve prospěch státu je v tomto jednogeneračním modelu vyjádřen prostřednictvím investic rodin do nové generace – výdaji rodin na děti.

(III) Pojistné na nemocenské pojištění

Z pojistného na nemocenské pojištění jsou hrazeny výdaje na dávky nemocenského pojištění a peněžité pomoci v mateřství. Povinnost platit pojistné je vázána na existenci výdělečné činnosti. V případě, že tato činnost neprobíhá (z důvodu sociální události) není pojistné placeno.

(IV) Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je protipoložkou dávek podpory v zaměstnanosti a jeho zahrnutím je zajištěn bilanční pohled na transfery. Současně se na jeho placení vztahují stejné připomínky, jako na pojistná na sociální zabezpečení a je tedy dobré sledovat placení z pohledu dopadu na různé typy domácností.

(V) Daň z příjmu fyzických osob

Daň z příjmu fyzických osob (a především daň z přidané hodnoty) jsou objemově nejvýznamnějšími daněmi, ze které jsou hrazeny transfery a služby poskytované občanům. Součástí konstrukce daně z příjmů jsou i daňové úlevy pro rodiče a případně manžele, které zakládají rozdílné zacházení s domácnostmi s dětmi a domácnostmi bez dětí.

(VI) DPH

Daň z přidané hodnoty není součástí mandátu komise, která má v zadání zabývat se sociálním pojištěním a v širším kontextu zdaněním práce.

Do budoucna bude případná možnost pracovat v s daní z přidané hodnoty pro model MPSV výhodou. V případě daně z přidané hodnoty je použito určité zjednodušení. Nutným předpokladem pro zahrnutí DPH by bylo modelování spotřeby, což není modelem MPSV možné. Tento problém je vyřešen aplikací předpokladu celoživotního příjmu (a celoživotní spotřeby), kdy je předpokládáno, že během celého života jedinec utratí veškeré finanční prostředky, které vydělal nebo přijal v podobě finančních transferů. DPH je tak možné transformovat do podoby specifické příjmové daně, kdy příjem (spotřeba) je rozdělen na dvě části – základní spotřebu a dodatečnou spotřebu. Základní spotřeba je uvažována v pevné částce na jednoho člena domácnosti a daněna sníženou sazbou DPH. Dodatečná spotřeba (rozdíl mezi úhrnným příjmem a základní spotřebou) je daněna základní sazbou DPH.

Vzhledem k tomu, že měřena bude celoživotní bilance transferů od a ke společnosti, mohou být tato zjednodušení po dalším metodickém dopracování použitelná bez významných nepřesností. Je potřeba metodicky ošetřit odhady, jaký podíl výdajů domácností neznamená příjem DPH pro stát. Jedná se například o nákupy zboží a služeb v zahraničí (mimo jiné např. zahraniční dovolené), dále nákupy nemovitostí v zahraničí, nákupy nemovitostí v ČR s výjimkou nových rezidenčních nemovitostí a obecně všechny investice v zahraničí i v ČR znamenající převod příjmů do aktiv firem. To jsou zároveň výdaje, které si obecně mohou dovolit spíše bohatší

domácnosti a jsou naopak málo dostupné pro rodiny s dětmi, kterým na výdaje tohoto typu většinou nezbudou peníze, protože je převážně utratí za spotřebu dětí (ve skutečnosti investice do budoucí generace) – tj. za zboží a služby, ze kterých se DPH plně odvádí. Nicméně takováto úvaha aby měla být nejprve podrobněji prověřena odpovídající analýzou.

Metodicky významné by bylo rovněž zohlednění výdajů domácností na doplňkové penzijní spoření a penzijní připojištění – ty by sice znamenaly pouze odklad do důchodového věku – i když i pak by z obdrženého důchodu záleželo na tom, za co tyto prostředky budou domácnostmi utraceny. Důležitá by ale v tomto případě byla zejména celková dynamika těchto úspor – protože by v nejbližším období znamenala oslabení příjmu DPH a snížení kupní síly a spotřeby domácností s dopady do slabšího růstu ekonomiky. Z dlouhodobého hlediska by naopak znamenala posílení stability důchodového systému a veřejných rozpočtů.

Bez metodického zpracování výše uvedených prvků nepředstavuje použití DPH pro model významný přínos z hlediska vypovídací schopnosti. Vzhledem ke svému rozsahu pouze poněkud snižuje poměrové ukazatele, zatímco z hlediska vypovídací schopnosti výrazně významnější rozdílové ukazatele zůstávají prakticky beze změny.

(VII) Investice do budoucí generace – výdaje rodin na děti

V naprosté většině případů se lidé pro děti rozhodují z těch nejběžnějších a zároveň i nejušlechtlejších lidských důvodů. Okamžikem přijetí dítěte do rodiny však na sebe zároveň každý přijímá závazek. Naplnění tohoto závazku je z hlediska rodiny i celé společnosti významnou investicí do lidského kapitálu v podobě budoucí generace. Investicí ekonomickou, kulturní i sociální, kterou na svých bedrech nese především rodina a ve vybraných oblastech k ní přispívá i celá společnost a stát.

Bez této investice pracujících rodičů do budoucí generace nejsou možné ani budoucí příjmy důchodového systému a stejně tak ani budoucí příjmy daní a zdravotního pojištění. V tomto smyslu investice do budoucí generace jsou vnímány náklady na výživu a výchovu dětí jako transfer vůči státu, i když jeho příjemcem není stát, nýbrž samotné děti.

Pro modelování tohoto klíčového transferu bude využito dat České statistického úřadu z Šetření o nákladech na výchovu dětí a výživu dítěte. V rámci tohoto šetření byl identifikován podíl výdajů domácností na dospělé členy a na děti. Tento podíl bude aplikován na úhrnný čistý příjem rodin s dětmi. Celková výše transferu potom bude sumou všech výdajů na děti za dobu, kterou stráví v domácnosti rodičů.

(VIII) Další daně

Existuje řada dalších daní, které domácnosti platí státu (zejm. spotřební daně). Jejich modelování ovšem není bez znalosti detailních struktur spotřeby možné a to ani ve zjednodušené podobě. Vzhledem k tomu, že jejich placení je pravděpodobně nezávislé na struktuře domácností z pohledu počtu dětí a že financování transferů směřující k rodinám a domácnostem je pokryto modelovanými daněmi, je od těchto daní abstrahováno.

Způsob měření

Transfery mezi rodinami, domácnostmi a společnostmi je možné měřit s využitím rozšířeného implicitního dluhu. V základní variantě využívá MPSV implicitní dluh k vyjádření závazků relativně k očekávaným příjmům důchodového systému. Takto měřený implicitní dluh měří pouze jeden typ transferů v průběhu celého života pojištěnce.

Rozšířený implicitní dluh bude rozšířen o výše uvedené transfery. Metodika výpočtu bude naprosto stejná, půjde tedy o poměr diskontovaných transferů k domácnostem k diskontovaným transferům od domácností ke společnosti:

$$ID_{TR} = \frac{\sum \text{diskontovaných přijatých transferů}}{\sum \text{diskontovaných zaplacených transferů}}$$

Vzhledem k celkové konstrukci je vypovídací schopnost tohoto poměrového ukazatele omezená.

Významnější vypovídací schopnost patrně bude mít rozdílový ukazatel:

Celkový součet přijatých transferů – Celkový součet vydaných transferů

Diskontním faktorem bude, stejně jako u všech projekcí MPSV, bezriziková úroková míra. Tím bude implicitně zajištěno, že podíly jednotlivých transferů na příjmech domácností zůstanou konstantní. Veškeré parametry (výše dávek, redukčních hranic, hranic testovaných příjmů ad.) jsou indexovány růstem průměrné nominální mzdy.¹ Dalším základním předpokladem je, že veškeré sazby a klíčové parametry systému zůstanou stejné, jako v současnosti (momentálně účinná legislativa).

Pro úvodní odladění ukazatelů budou nejprve použity výpočty na modelovém prototypu v současných cenách pro celé sledované období.

¹ ÚŘAD VLÁDY, VÝKONNÝ TÝM PRO PŘÍPRAVU PODKLADŮ PRO ROZHODNUTÍ O DŮCHODOVÉ REFORMĚ V ČR. *Závěrečná zpráva: Důchodová reforma: možnosti a výhledy*. Praha, 2005. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf, str. 47

Typy rodin a domácností

Aby bylo možné posoudit transfery a jejich dopad na různé typy domácností, je nutné všechny domácnosti rozdělit do skupin se společnými znaky. Primárně je možné (a s ohledem na cíl analýzy i nutné) rozčlenit domácnosti podle počtu dětí, které během svého „života“ vychovají. Toto členění je velmi jednoduše proveditelné a nevyžaduje obsáhlou definici.

Jsou možná i další členění, která ovšem vyžadují detailní definici domácností. O těchto definicích musí rozhodnout Pracovní tým Odborné komise.

Členění kategorií domácností, pro které je vhodné udělat výpočty:

- *Podle počtu EA osob – 1 osoba, 2 osoby*
- *Podle počtu dětí – bez dětí, s 1, se 2, se 3, se 4, (příp. s 5) dětmi*
- *Podle délky výchovy dětí – do 20 let (SŠ), do 25 let (VŠ)*
- *Podle způsobu hlavní výdělečné činnosti – zaměstnanci, OSVČ (pro zjednodušení nejprve oba zaměstnanci a oba OSVČ)*
- *Podle výše příjmu domácnosti – 50%, 100%, 150% průměrné (variantně mediánové - pokud budou k dispozici data) mzdy EA osob (variantně členění dle kvintilů pokud budou k dispozici data)*
- *Podle rozdílu ve výši příjmu dospělých osob – kombinace viz výše*
- *Samostatně výpočet pro dlouhodobě nezaměstnané (oba nezaměstnaní)*

- *Samostatně bude potřeba definovat zadání pro další nízkopříjmové skupiny domácností ohrožených chudobou*
- *Členění podle vzdělání rodičů, pokud budou k dispozici odpovídající zdrojová data*